

størrelsesglas. Her, hvor det drejer sig om de vigtigste ældre Generalkort over Sverige, maa Udgi-
veren, inden hans Værk afsluttes, forsyne os med
en fuldstændig Navneliste, saafremt han vil have
Prædikatel »mønsterværdig« knyttet til sit Værk.

Axel Anthon Bjørnbo.

Werken uitgegeven door de Linschoten-Vereeniging. 1: De Reis van Jan Cornlisz May 1611—1612, uitg. door S. Muller, 's-Gravenhage 1909. LVI + 226 Sider.

Hvorfor ved vi saa god Besked med engelske Sørejser, medens Hollændernes uddrager sig vor Opmærksomhed og ofte ikke er til at faa Oplysning om i den trykte Literatur? — Fordi Hakluyt Society ved sine talrige Publikationer har søgt for at lægge det i engelske Arkiver og Biblioteker opbevarede Materiale af Kort og Rejsebeskrivelser frem for os, medens Hollænderne næsten intet har gjort i saa Henseende.

Paa denne Mangel er det den nydannede Linschoten-Forenings Opgave at bøde. Dens første Publikation maa derfor hilses med Tilfredshed, ikke mindst her i Landet. Hollændernes Rejser havde jo nemlig ofte det danske Monarkis Farvande som Maal, og vor ældre Søhistorie griber stadig ind i Hollændernes og fremkalder Alliance og Samvirken eller Konkurrence og Strid. Den ældre nordiske Kartografi og Geografi hviler ogsaa i høj Grad paa Hollændernes Kort, Verdensbeskrivelser og Rejseskildringer. Holland var jo i det 16—17. Aarhundrede et Midtpunkt for den lærde Geografi. Naar man nu giver sig til at trykke det rige Materiale, der findes i de nederlandske Arkiver, saa er vi, ved Siden af Holland selv og England, det Land, der har mest Udbytte i Vente for vor egen og vore Koloniers Historie. At vi faar det Materiale, vi har Brug for, udgivet i en solid og tilforladelig Form, derfor borger Artikel 2 i den ny Forenings Statuter: »Linschoten-Foreningens Formaal er at udgive i Grundsproget de mærkeligste uudgivne nederlandske Sø- og Landrejser samt Landbeskrivelser«.

Hertil kommer, at den Mand, Dr. S. Muller, der har udgivet det foreliggende 1ste Bind, er den fornemste geografihistoriske Autoritet i Holland. Hans Bog om »de Noordsche Compagnie« er et Hovedværk for Kendskabet til Hollændernes Rejser

og Farter i det nordlige Atlanterhav og Ishavet, ja den er en Slags sammenfattende Indledning til det Stof, hvis Enkeltheder sandsynligvis vil danne Indholdet af en hel Række Bind af den ny Forenings Skrifter.

Det 1ste Bind bestaar i Journaler, Breve og andre Dokumenter vedrørende to Rejser, som Hollænderne foretog i 1611 og 1612, og som var rettet dels til Kysten mellem Newfoundland og New York, for at finde en Nordvestpassage, dels til Ishavet nord for Evropa og langs Nova Zemljas Vestkyst for at finde en Nordøstpassage. Rejsen var i Hovedsagen resultatløs; det vedkommende Terræn var lige blevet undersøgt af Henry Hudson.

Mullers Indledning er det en Fornøjelse at læse; thi han har Evnen til at analysere sit Stof, se de Impulser, der ligger bagved de ydre Begivenheder, trække det, der har særlig Værdi, frem i Forgrunden, og skyde de for Udviklingen ligegyldige Biomstændigheder tilbage. At han hist og her kan forbigaa et Moment af en vis Betydning, siger mindre; thi det hændes alle.

Om Nordboernes Rejser før 1611—12 og disses Betydning ved Muller dog mindre god Besked; han har f. Eks. ikke Gustav Storms Afhandlinger præsent og ved derfor ikke, at Claudius Clavus var den første, der brød med Oldtidens og Middelalderens snævre Verdensbillede, at Columbus var den første, der fik Idéen til at søge Indien via Nordpolen, og at der findes en Tradition om en Rejse til Grønland før Sebastian Cabots til Labrador, knyttet til Navnene Didrik Pining, Pothorst og Johannes Scolvus. Ja! Muller erklærer selv, at »Grønlands historiske Mindesmærker« ikke har været ham tilgængelige, saa at han har maattet citere dem efter Nordenskiöld.

Dette burde give os herhjemme og Nordmændene noget at tænke over. Sørger vi for at gøre vore geografihistoriske Kilder og moderne Værker tilgængelige for Omverdenen? Har vi et Selskab, som svarer til Hakluyt Society eller Linschoten-Vereeniging? Sørger vore Historikere, Geografer og Søofficerer for, at Kundskaben om Danskernes Søfarer og Rejser offentliggøres, og vel at mærke i en Form og et Sprog, der gør Publikationen til Nationernes Fælleseje?

Desværre maa vi besvare dette Spørgsmaal med et ubetinget »Nej«! Og dette Nej er saa meget mere at beklage, som det ingenlunde er Stof, det skorter os paa. Tværtimod! Baade i vore Arkiver

og vore Biblioteker ligger der fuldt op af Manuskripter, som enten aldrig er udgivet eller udgivet i Uddrag eller uden at være ledsaget af Oversættelse paa et Verdenssprog. Gosch's af Hakluyt Society publicerede »Danish arctic Ekspeditionen« viser, at det ikke hos fremmede Nationer skorter paa Interesse for det, vi har at byde paa, men at det er os, der ikke har det rette Initiativ. Hvorfor er f. Eks. de mange Relationer vedrørende Kristian IV's Rejser og Gesandtskaber til Finmarken (Simon van Salingens og Sivert Grubbes Manuskripter) kun udgivet halvt? Hvorfor foreligger Vitus Berings Beretninger kun paa Russisk, Peder Olsen Walløes kun i enkelte Udpluk, medens Ole Borchs og Jens Birckerods latinske Rejsebeskrivelser henligger utrykt? Hvorfor er der endnu ikke tænkt paa en ny Udgave af »Grønlands historiske Mindesmærker« med engelsk Tekst og Oversættelse i Stedet for den forældede danske?

Kunde ikke Dannelsen af Linschoten-Foreningen give os Kraft til at gøre vor Pligt mod Fortiden?

Axel Anthon Bjørnbo.

E. J. Chambers. — **Canadas fertile Northland, Ottawa 1907.** — Government printing office.

Den ovenfor nævnte Bog er hovedsagelig en Samling af Rapporter og Erklæringer, afgivne af vederhæftige Mænd, der i forskellige Livsstillinger har erhvervet sig nøje Kendskab til enkelte Dele af de store Landstrækninger, der indtager den nordligste Del af Amerika og henhører under det saakaldte Dominion af Canada. Det er dog ikke samtlige disse Egne, som Rapporterne og Erklæringerne gælder. De beskæftiger sig næsten alene med de Dele af de nye Provinser Saskatchewan og Alberta, der ligger Nord for det Vandstel, som mod Nord begrænser Saskatchewan's Floddal, med Ungava, der ligger Nord for Provinserne Quebec, med Keewatin, der ligger Nord for Provinserne Ontario og Manitoba, samt med Distriktet Mackenzie, der ligger Nord for Provinserne Alberta og Saskatchewan.

Disse Landstrækninger har dog en ganske overordentlig Udstrækning. Arealet af de Dele af Alberta og Saskatchewan, der ligger Nord for det angivne Vandstel, kan anslaaes til ca. 11760 g. Kvm. Ungava omfatter ialt 16696 g. Kvm., Keewatin 22126 og Mackenzie 26443. Dette overskrider med mere end ca. 14100 det dobbelte af Arealet i Kon-

federationens 4 oprindelige Provinser Ontario, Québec, Nova Scotia og New Brunswick og er ca. 12800 g. Kvm. større end det hele, samlede Areal af de 7 ældre Provinser, tilføjet de Dele af de nye Saskatchewan og Alberta, der ligger Syd for Vandskellet.

Det er den tiltagende Tilgang af Indvandrere, som har fremkaldt Rapporterne og Erklæringerne.¹⁾ Strømmen af Indvandrere har i Canada som i de forenede Stater hidtil gaaet mod Vest følgende Jærnbannerne, efterhaanden som de blev byggede. Landet om Jærnbannerne i de sydlige Dele af Canada er nu hurtig i Færd med at blive optaget, og alt som de ældre Jærnbaner efterhaanden udsender Grene mod Nord, og Tanken om en ny transkontinental Jærnbane er dukket frem, er Opmærksomheden mere og mere bleven henledet paa de store, nordlige Distrikter, der kan betragtes som en Reserve for Overbefolkningen.

Allerede i 1905 blev der fremlagt en Opgørelse, som viste, at den store Tilstrømning af Emigranter snart vilde have gjort det umuligt at skaffe Land til dem i de nu koloniserede Dele af de vestlige Provinser, og dermed fremkom Ønskeligheden af en Anbringelse i de hidtil kun tyndt befolkede nordlige Landsdele.

Der paafulgte et Forslag om ved en udvalgt Komité at foranstalte en bedre Oplysning om hine Egne. Dette Forslag kunde dog ikke straks fremmes af Mangel paa Tid; men det genoptoges i Januar 1907 og førte da til de Rapporter og Erklæringer, som udgør Hovedindholdet af den anmeldte Bog, idet de dog nærmest kun omhandler Ungava og Mackenziebassinet, medens en nærmere Omtale af de øvrige Landsdele uden Tvivl kan forventes at fremkomme senere.

Saaledes som Rapporterne og Erklæringerne nu foreligger, giver de dog mange Oplysninger om de hidtil ret ubekendte Egne, navnlig med Hensyn til Agerbrug og Kvægavl, Skovbrug, Fiskeri, Bjærgværksdrift, Klima og Samfærdselsmidlerne, om end Rapporterne m. m. ikke er sammenarbejdede, men kun fremsatte, ganske som hver enkelt af de raadspurgte har givet Svar.

Hvad Agerbruget og Kvægavlen angaar, da fremsættes den Mening, at de vil kunne give ret godt Udbytte paa mere end et enkelt Sted. Det findes angivet, at der udfordres en Gennemsnitstemperatur

¹⁾ Antallet af Indvandrere har fra 1896 til 1906 udgjort 832,606 Personer.